

Michail Cházin: Koronavirus a krize - Co nechápou čeští „ekonomové“ porevoluční epochy

- CZ24 News | 27. března 2020

Vlivný ruský ekonom Michail Cházin pro Sputnik opakovaně upozorňoval na kriticky nedostatečnou úroveň vzdělání a chápání ekonomických procesů ze strany ekonomů, kteří dokončili své odborné vzdělání v porevoluční době. Proto prý nechápou, co svět čeká v nejbližší budoucnosti.

V souvislosti s událostmi okolo epidemie koronaviru mnoho ekonomů vyjadřuje své starosti o ekonomický vývoj v zemích, které byly nemocí nejvíce zasaženy a byly přinuceny učinit nejtvrdší opatření. Jedním z těchto ekonomů byla i česká ekonomka Markéta Šichtařová. Ta ve svém textu z 6. března (Nechť stát ekonomické dopady koronaviru raději neřeší) mimo jiné upozornila na to, že česká ekonomika zpomalovala již před koronavirem. Kladla to za vinu hospodářskému cyklu, které jsou v kapitalistické ekonomice běžné.

„(...) na koronavirus nemůžeme ani omylem házet zpomalování české ekonomiky. Ona totiž zpomalovala už předtím, než jsme o viru cokoli věděli. Troufám si tvrdit, že mnohem větší díl hospodářského zpomalení padá na vrub úplně obyčejnému hospodářskému cyklu, epidemie je jen tak „pěkně“ načasovaná, že se na ni dá leccos hodit. I víc, než za kolik sama opravdu může,“ napsala Šichtařová na svém blogu na portálu Idnes.

Zde je ale podle Michaila Cházina zakopaný pes. Podle jeho slov totiž ekonomové vychovaní v rámci logiky západních ekonomických škol – Economics – nevidí celý obraz krizí. Ty jsou, jak říká, dvě. Prvním druhem ekonomických krizí skutečně jsou krize z nadvýroby – cyklické krize, jak napsala ve svém textu Markéta Šichtařová. Kromě nich ale existuje druhý typ krizí, které absolventi Economics nevidí. Tyto krize Cházin označuje za „krize pádu efektivity kapitálu“. A právě před krizí pádu efektivity kapitálu se svět v současné době nachází.

Krize pádu efektivity kapitálu

Ekonom Adam Smith si všiml v kapitalistické ekonomice jedné zajímavé věci: Aby mohla kapitalistická ekonomika žít, potřebuje se neustále rozšiřovat! Karel Marx na základě tohoto pozorování udělal logický závěr – vzhledem k tomu, že planeta Země není nekonečná a kapitalismus potřebuje pro své holé přežití se neustále roztahovat, přijde moment, kdy se kapitalismus již nebude mít kam dále roztáhnout, načež zkolabuje. Na základě této úvahy Marx rozpracoval to, co nyní celý svět zná jako marxismus (respektive politická ekonomie). Marx se snažil představit si svět, jaký bude poté, co kapitalismus z objektivních důvodů zemře.

Logika o konečnosti kapitalismu vyplývající ne z Marxe, ale z pozorování Adama Smitha, se ovšem nelíbila kapitalistům. Proto podle slov ekonoma Michaila Cházina vytvořili „vědecký“ obor – Economics – jehož hlavním úkolem je skrýt konečnost kapitalismu. A právě v této logice, v logice Economics, jsou vychovaní všichni „ekonomové“ porevolučních let, kdy byla politická ekonomie zavržena.

„Ekonomové“ vychovaní v rámci logiky Economics jsou tedy schopní vidět cyklické krize (krize z nadvýroby), nejsou ale schopni vidět krize plynoucí z toho, že kapitalismus se již nemá kam

rozšiřovat (krize pádu efektivity kapitálu, podle terminologie ekonoma Michaila Cházina).

Cyklická krize, nebo konec kapitalismus

Podle slov ruského ekonoma se ale svět nachází právě v době, kdy kapitalismus již nemá kam dál expandovat. Před světem (a před Českem) tedy nestojí „obyčejná“ cyklická krize, jak psala ve svém textu Šichtařová, ale konec kapitalismus jako ekonomického modelu. Je to proto, že západní kapitalismus pohltil po roce 1989 všechny zbývající ekonomický prostor (blok socialistických zemí) na planetě a nyní již nemá kam dále expandovat.

„Economics je na konci 19. na začátku 20. století úmyslně vytvořená alternativa politické ekonomii, kde je tabuizované téma konce kapitalismu. Dnes jsme dospěli k momentu, který je u Marxe popsán jako konec kapitalismu, jelikož celá světová ekonomika tvoří jeden celistvý systém rozdělení práce. V souladu s tezemi Adama Smitha v této situaci není možné další prohlubování rozdělení práce, protože trhy jsou vyčerpány,“ uvedl v minulosti ekonom a obratem dodal, že současnou ekonomickou situaci je potřeba popisovat z pohledu politické ekonomie.

„Economics toto téma popsat nemůže, protože téma je tabuizované,“ dodal Cházin.

Podle slov ruského ekonoma byl po roce 1989, kdy již kapitalismus neměl kam expandovat, aby mohl žít, používán trik – expanze „dovnitř“ formou neustálého snižování úrokové sazby. Jakmile ta v roce 2008 dosáhla nuly, začala ekonomická krize. Ta byla doslova „utopena“ v penězích, kdy centrální banky spustily na plné pecky své tiskárny a začaly chrlit do systému obrovské množství peněz (politicky korektně: „kvantitativní uvolňování“). Od té doby světová kapitalistická ekonomika balancuje na hraně kolapsu. Kolapsu, který, jak říká Michail Cházin, nebude „pouhou“ cyklickou krizí, jak ji vidí „ekonomové“ vychovaní v logice Economics, ale bude smrtí kapitalistického modelu hospodářství.

Pád kapitalismu

Současné ekonomické ztráty vznikající v důsledku boje s koronavirem tedy probíhají na pozadí „velké“ ekonomické krize – pádu efektivity kapitálu, nikoli v důsledku cyklické krize z nadvýroby.

Michail Cházin již v minulosti pro Sputnik předeštl své vidění úrovně ekonomického poklesu v důsledku krize pádu efektivity kapitálu. V USA ekonomika údajně klesne o více než 50 %.

„Pokles ve Spojených státech amerických očekáváme 55-60 % při nynější úrovni jejich HDP. V západní Evropě očekáváme pád okolo 50 %, světová ekonomika podle našich výpočtů klesne o 30-35 %,“ prohlásil ruský ekonom.

Na otázku, kdy přesně vypukne poslední (ostrá) fáze krize, Cházin odpověděl, že je to velmi těžké předvídat, jelikož není možné přesně vědět, kolik má světová ekonomika ochranných mechanismů.

„Na to je velmi složité odpovědět, jelikož my nevíme, jaké ochranné mechanismy má světová ekonomika. Jedná se o to, že podle čistě formálních ukazatelů – velmi mnoho dnešních ekonomických ukazatelů, jak světového hospodářství, tak i největších zemí, se dnes nachází v zónách, které ještě před pěti-osmi lety byly považovány za zcela nepřijatelné,“ řekl v minulosti pro Sputnik.

Podle modelování, které Michail Cházin spolu s kolegy dělá, se svět po vypuknutí ostré fáze krize rozdělí na několik valutových zón. Toho si je, podle jeho slov, vědom americký prezident Donald Trump. Ten se v rámci své strategie „Make America Great Again“ snaží ještě před příchodem

samotného pádu světové ekonomiky (poslední krize kapitalismu) vrátit na území USA co nejvíce podniků, které předtím opustily zemi.

Shrnutí a závěry

„(Angela – red.) Merkelová žije v minulosti, Polsko (resp. Západ – red.) žije v minulosti. Oni nežijí jen v minulosti, oni žijí v liberální ideologii. Z toho důvodu, že ta má na Západě monopol již 40 let, u nás 25 let, neexistují ani pokusy vysvětlit, co se vlastně děje. Někdy to dostává zcela kuriózní formy – například od roku 2008, kdy začala krize, bylo předáno 11 Nobelových cen, což je hlavní cena liberálního ekonomického světa. Žádná z nich se ale nijak netýkala probíhajících krizových událostí. Všichni mají starosti o to, co dělat, ale liberální ekonomové říkají: Nic se neděje, my se o tom ani nebudeme bavit! (...) Lidé, kteří žijí v minulosti, žijí jen proto, že ekonomický model zatím ještě funguje. On ale umírá před našima očima,“ prohlásil Michail Cházin při svém vystoupení na byznys fóru Strategie 2020, kde byl přítomen i vlivný ruský politik Alexej Puškov a mnoho ředitelů a vrcholných manažerů firem.

Klíčovým faktorem pro úspěch budoucích společností a států proto bude, podle Cházina, schopnost vzdělat lidi v neliberálním ekonomickém myšlení. Přičemž dát lidé vzdělání v neliberálním ekonomickém myšlení stojí podle jeho slov pětkrát méně, než přeučovat absolventy liberálních ekonomických škol.

„Pro příštích tři až pět let je klíčovou věcí vzdělání. Jestli chcete, aby se vám něco dařilo, musíte učit své lidi, aby chápali, co se děje. A nedej bože brát si do práce absolventy Vysoké školy ekonomické (Moskvy). Ne proto, že jsou hloupí, ale proto, že do nich jsou již vbity reflexy. (...) Přeučit špatně naučeného člověka stojí pětkrát tolik než naučit někoho něco od nuly správně,“ dodal.

Poznámka autora: Svoji ekonomickou teorii vycházející z politické ekonomie a prací Rosy Luxemburgové, stejně tak jako pohled na současnou hospodářskou situaci ve světě ekonom Michail Cházin podrobně popisuje ve své nové knize Vzpomínky na budoucnost.